

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
PAOLA MENGOZZIJA,
predstavljeni 25. julija 2018¹

Zadeva C-56/17

**Bahtiyar Fathi
proti**

Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,
ki ga je vložilo Administrativen sad Sofia-grad (upravno sodišče v Sofiji, Bolgarija))

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Meje, azil in priseljevanje – Pogoji za priznanje statusa begunca – Merila za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito – Obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito brez izrecne odločbe o pristojnosti države članice – Pojem ‚veroizpoved‘ – Ocenjevanje razlogov za preganjanje, ki temeljijo na veroizpovedi“

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki je predmet teh sklepnih predlogov, se nanaša na razlago člena 3(1) Uredbe (EU) št. 604/2013² (v nadaljevanju: Uredba Dublin III), členov 9 in 10 Direktive 2011/95/EU³ ter člena 46(3) Direktive 2013/32⁴. Ta predlog je bil vložjen v okviru spora med Bahtiyarom Fathijem in Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite (direktor državne agencije za begunce, Bolgarija, v nadaljevanju: DAB) glede zavrnitve zadnjenedenega v zvezi s prošnjo za mednarodno zaščito, ki jo je vložil B. Fathi.

I. Dejansko stanje, postopek v glavni stvari in postopek pred Sodiščem

2. B. Fathi, iranski državljani kurdskega porekla, rojen 20. septembra 1981 v Marivanu v Islamski republiki Iran, je 1. marca 2016 pri DAB vložil prošnjo za mednarodno zaščito, ki jo je obrazložil s tem, da so ga iranski organi preganjali iz verskih razlogov. Po lastnih besedah se je med koncem leta 2008 in začetkom leta 2009 v Iranu spreobrnil v krščanstvo. Imel naj bi nezakonito parabolično anteno, s katero naj bi lovil prepovedano krščansko postajo Nejat TV, in enkrat naj bi celo po telefonu sodeloval v televizijski oddaji te postaje. Septembra 2009 naj bi ga za dva dni pridržala iranska tajna služba, ki naj bi ga zasliševala glede njegovega sodelovanja v televizijski oddaji v živo. Med pridržanjem naj bi bil prisiljen priznati, da se je spreobrnil v krščanstvo. Leta 2006 naj bi odšel v Anglijo. Junija 2012 naj bi nezakonito zapustil Iran in odšel v Irak, kjer naj bi kot prosilec za azil prebival do konca leta 2015. Med tem prebivanjem naj bi se obrnil na Visoki komisariat Združenih

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² Uredba (EU) št. 604/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države ali oseba brez državljanstva (UL 2013, L 180, str. 31).

³ Direktiva 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (UL 2011, L 337, str. 9).

⁴ Direktiva 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (UL 2013, L 180, str. 60).

narodov za begunce (UNHCR), vendar ta organ v zvezi z njim ni sprejel nobene odločbe, ker ni imel osebnega dokumenta. Glede svoje spreobrnitve v krščanstvo je tožnik trdil, da je šlo za dolgotrajen postopek, ki je bil posledica srečanj s kristjani v Angliji in gledanja krščanske televizijske postaje, ter da je bil krščen med koncem leta 2008 in letom 2009, natančneje maja v hišni cerkvi v Teheranu. Trdil je, da je odnose z drugimi kristjani v Iranu imel na „meetings“ v Teheranu, na katerih se je zbirala deseterica ljudi. Opredeljuje se kot „običajen kristjan, nagnjen k protestantizmu“. Potem ko so mu iranski organi odvzeli prostost, naj bi še naprej imel stike s kristjani. Ker prej ni imel finančnih možnosti, naj bi Iran zapustil šele leta 2012. Po njegovem odhodu naj bi ga tajna služba iskala in njegovemu očetu rekla, da ga želi samo zaslišati in da ne bo nobenih težav, če se vrne. V osebnem razgovoru na bolgarski upravi je B. Fathi predložil dopis postaje Nejat TV z dne 29. novembra 2012.⁵

3. Prošnja B. Fathija je bila zavrnjena z odločbo direktorja DAB z dne 20. junija 2016 (v nadaljevanju: odločba DAB). V tej odločbi se je za izjave B. Fathija štelo, da vsebujejo velika protislovja, za njegovo celotno pripoved pa se je menilo, da je neverjetna. Dokument, ki ga je postaja Nejat TV izdala 29. novembra 2012, je bil zato zavrjen kot ponarejen. Direktor DAB je zlasti upošteval dejstvo, da B. Fathi od odvzema prostosti leta 2009 do odhoda iz Irana leta 2012 ni bil predmet nobenega preganjanja. V odločbi DAB je bilo ugotovljeno, da niso podani pogoji, ki bi utemeljevali priznanje statusa begunca na podlagi člena 8 Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (zakon o azilu in beguncih, v nadaljevanju: ZUB) ali humanitarnega statusa v skladu s členom 9 ZUB.⁶

4. B. Fathi je zoper odločbo DAB vložil tožbo pri predložitvenem sodišču, ki je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali iz člena 3(1) Uredbe [Dublin III], ki se razlaga v povezavi z uvodno izjavo 12 in členom 17 te uredbe, izhaja, da država članica sme izdati odločbo, v kateri obravnava pri njej vloženo prošnjo za mednarodno zaščito v smislu člena 2(d) navedene uredbe, ne da bi izrecno odločila o odgovornosti te države članice v skladu z merili navedene uredbe, če v konkretnem primeru ni nobenih opornih točk za odstopanje iz člena 17 te uredbe?
2. Ali iz člena 3(1), drugi stavek, Uredbe [Dublin III], ki se razlaga v povezavi z uvodno izjavo 54 Direktive 2013/32, izhaja, da je treba v okoliščinah postopka v glavni stvari, če ne gre za odstopanje iz člena 17(1) te uredbe, izdati odločbo o prošnji za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) navedene uredbe, s katero se država članica zaveže, da bo prošnjo obravnavala v skladu z merili iz te uredbe, in ki temelji na tem, da določbe navedene uredbe veljajo za prosilca?
3. Ali je treba člen 46(3) Direktive 2013/32 razlagati tako, da mora sodišče v postopku s tožbo zoper odločbo o zavrnitvi mednarodne zaščite v skladu z uvodno izjavo 54 navedene direktive presoditi, ali določbe Uredbe [Dublin III] veljajo za prosilca, če država članica ni izrecno odločila o svoji pristojnosti za obravnavo prošnje za mednarodno zaščito v skladu z merili iz te uredbe? Ali je treba na podlagi uvodne izjave 54 Direktive 2013/32 izhajati iz tega, da v primeru, da ni opornih točk za uporabo člena 17 Uredbe [Dublin III] in je prošnja za mednarodno zaščito na podlagi Direktive 2011/95 obravnavala država članica, v kateri je bila prošnja vložena, pravni položaj zadevne osebe spada na področje uporabe te uredbe tudi takrat, ko država članica ni izrecno odločila o svoji pristojnosti v skladu z merili iz navedene uredbe?
4. Ali iz člena 10(1)(b) Direktive 2011/95 izhaja, da se v okoliščinah postopka v glavni stvari prosilca preganja zaradi ‚veroizpovedi‘, če prosilec v zvezi z vsemi elementi, ki jih zajema pojem veroizpovedi v smislu te določbe in ki so ključnega pomena za pripadnost zadevne osebe določeni veri, ni podal pojasnil in predložil dokumentov?

5 Dopis, ki je bil predložen predložitvenemu sodišču, je bil izjava enega od zaposlenih na postaji Nejat TV, ki je bila naslovljena na B. Fathija in je vsebovala „številko zadeve pri OZN“. V tem dopisu je potrjeno, da je B. Fathi kristjan in da se je kot tak predstavljal na televizijski postaji, ter pojasnjeno, da je postaja skozi leta imela z njim stike ob različnih priložnostih zaradi njegovih klicev telefonskim svetovalcem postaje.

6 Humanitarni status v smislu člena 9 ZUB ustreza subsidiarni zaščiti iz Direktive 2011/95.

5. Ali iz člena 10(2) Direktive 2011/95 izhaja, da so podani razlogi preganjanja, ki temeljijo na veroizpovedi, v smislu člena 10(1)(b) navedene direktive, če prosilec v okoliščinah postopka v glavni stvari trdi, da je bil preganjan zaradi verske pripadnosti, vendar ni podal nobenih navedb oziroma predložil dokazov v zvezi z okoliščinami, ki so značilne za pripadnost osebe določeni veri in so za subjekt preganjanja razlog za domnevo, da zadevna oseba pripada tej veri – med njimi okoliščine, ki so povezane z izvajanjem ali neizvajanjem verskih obredov ali z verskimi izrazi prepričanja – ali v zvezi z oblikami osebnega ali skupnega vedenja, ki temelji na kakršnem koli verskem prepričanju ali izhaja iz njega?
6. Ali iz člena 9(1) in (2) Direktive 2011/95, ki se razlaga v povezavi s členoma 18 in 10 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah [v nadaljevanju: Listina] in pojmom veroizpovedi v smislu člena 10(1)(b) te direktive, izhaja, da v okoliščinah postopka v glavni stvari:
- (a) pojem vere v pravu Unije ne zajema nobenih dejanj, ki so v skladu z nacionalnim pravom držav članic kazniva? Ali lahko taka dejanja, ki so v državi izvora prosilca kazniva, pomenijo dejanja preganjanja?
  - (b) Ali je treba v povezavi s prepovedjo proselitizma in prepovedjo dejanj, ki nasprotujejo veri, na kateri temeljijo zakonski in podzakonski predpisi v državi izvora prosilca, šteti za dopustne omejitve, ki so določene za zaščito pravic in svoboščin drugih ter javnega reda v tej državi? Ali sta navedeni prepovedi taki dejanji preganjanja v smislu navedenih določb navedene direktive, če je za kršitev teh prepovedi zagrožena smrtna kazen, čeprav zakoni niso izrecno usmerjeni zoper določeno vero?
7. Ali iz člena 4(2) Direktive 2011/95, ki se razlaga v povezavi z odstavkom 5(b) te določbe, členom 10 [Listine] in členom 46(3) Direktive 2013/32, izhaja, da se sme v okoliščinah postopka v glavni stvari dejstva in okoliščine presojeti samo na podlagi pojasnil in dokazov, ki jih je podal prosilec, vendar je dopustno zahtevati dokaz manjkajočih elementov, ki jih zajema pojem veroizpovedi v smislu člena 10(1)(b) navedene direktive, če:
- bi se brez teh navedb prošnja za mednarodno zaščito štela za neutemeljeno v smislu člena 32 v povezavi s členom 31(8)(e) Direktive 2013/32 in
  - nacionalno pravo določa, da mora pristojni organ ugotoviti vse okoliščine, pomembne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, sodišče pa mora v primeru izpodbijanja odločbe o zavrnitvi opozoriti, da zadevna oseba ni ponudila in predložila nobenih dokazov?“
5. Madžarska in poljska vlada ter vlada Združenega kraljestva in Evropska komisija so pri Sodišču vložili pisna stališča v skladu s členom 23 Statuta Sodišča Evropske unije.

II. Analiza

A. Prvo in drugo vprašanje za predhodno odločanje

6. S prvima vprašanjema za predhodno odločanje, ki ju je treba analizirati skupaj, predložitveno sodišče v bistvu Sodišče sprašuje, ali organi države članice lahko vsebinsko obravnavajo prošnjo za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) Uredbe Dublin III, ne da bi bila predhodno sprejeta izrecna odločba, s katero bi bila na podlagi meril iz te uredbe ugotovljena odgovornost navedene države članice za tako obravnavanje.

7. Člen 3(1) Uredbe Dublin III določa, da „[d]ržave članice obravnavajo vsako prošnjo za mednarodno zaščito državljana tretje države ali osebe brez državljanstva, ki prošnjo vloži na ozemlju katere koli izmed članic [...]. Prošnjo obravnava ena sama država članica, in sicer tista, ki je za to odgovorna glede na merila iz poglavja III.“

8. Člen 67a(2), točke 1, 2 in 3, ZUB v različici, ki je veljala ob vložitvi prošnje B. Fathija, določa, da se postopek določanja države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, začne „1. z odločbo organa, pri katerem potekajo razgovori, če so podani podatki, iz katerih izhaja odgovornost druge države članice za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito; 2. na podlagi zahteve ministrstva za notranje zadeve in državne agencije za nacionalno varnost v zvezi z nezakonitim prebivanjem tujca na ozemlju Republike Bolgarije; 3. na podlagi zahteve za sprejem ali ponovni sprejem tujca [...]“⁷

9. Predložitveno sodišče pojasnjuje, da v primeru B. Fathija niso bili podani nobeni razlogi iz člena 67a(2) ZUB, zato se ni začel postopek določanja države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje, in ni bila sprejeta nobena odločba, s katero bi bila ugotovljena odgovornost bolgarske države v smislu člena 3(1) Uredbe Dublin III.

10. To sodišče se sprašuje, ali se ta uredba uporablja samo za postopke predaje prosilcev za mednarodno zaščito ali pa v vseh primerih državi, ki prevzame obravnavanje prošnje, nalaga, da v formalni odločbi pojasni, na podlagi katerih meril meni, da je odgovorna za tako obravnavanje.

11. Po mnenju tega sodišča se v primeru, ko taka odločba ni sprejeta, o vprašanju, ali prošnja za mednarodno zaščito spada na področje uporabe Uredbe Dublin III, ne odloča.

12. Takoj moram navesti, da ta ugotovitev po mojem mnenju ni pravilna. V skladu členom 1 Uredbe Dublin III so v tej uredbi „določena merila in mehanizmi za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države ali oseba brez državljanstva“. V skladu s členom 2(b) te uredbe je „prošnja za mednarodno zaščito“ za namene uporabe te uredbe prošnja za mednarodno zaščito v smislu člena 2(h) Direktive 2011/95, in sicer v skladu s to določbo pomeni „prošnjo državljana tretje države ali osebe brez državljanstva za zaščito s strani države članice, ki se lahko razume kot prošnjo za status begunca ali status subsidiarne zaščite in ki ne zahteva izrecno druge vrste zaščite izven področja uporabe te direktive, za katero se lahko zaprosi posebej“.

13. Predložitveno sodišče pa pojasnjuje, da je treba prošnjo B. Fathija, ki jo je DAB zavrnil, obravnavati tako, da je njen namen, da se mu prizna status begunca v smislu člena 1(A) Konvencije o statusu beguncev, ki je bila podpisana 28. julija 1951 v Ženevi in je začela veljati 22. aprila 1954 (v nadaljevanju: Ženevska konvencija)⁸ ali humanitarni status na podlagi člena 9 ZUB, ki ustreza statusu, podeljenemu s subsidiarno zaščito iz Direktive 2011/95.

14. Ta prošnja je torej zajeta v opredelitvi iz člena 2(h) Direktive 2011/95 in posledično v opredelitvi iz člena 2(b) Uredbe Dublin III. Zato navedena prošnja, ki jo je v Bolgariji vložil državljan tretje države, spada v predmet urejanja in na področje uporabe te uredbe, kakor sta opredeljena v njenem členu 1. Vprašanje, ali je država članica, ki je prevzela vsebinsko obravnavanje te prošnje, uporabila merila iz navedene uredbe, da bi ugotovila svojo odgovornost za tako obravnavanje, ali ne, za ta namen ni upoštevno.

⁷ Predložitveno sodišče poudarja, da se je pred začetkom veljavnosti člena 67a(2) ZUB postopek določanja države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, začel z vložitvijo te prošnje.

⁸ Ženevska konvencija je bila dopolnjena s Protokolom o statusu beguncev, ki je bil sprejet 31. januarja 1967 in začel veljati 4. oktobra 1967.

15. Prav tako je treba zavrnuti razlago, ki jo predlaga predložitveno sodišče, v skladu s katero se Uredba Dublin III uporabljata samo, če je predvidena predaja prosilca v drugo državo članico. Tako iz predmeta urejanja kot iz določb navedene direktive izhaja, da se uporablja, čim je prošnja za mednarodno zaščito vložena v eni od držav članic, ne glede na to, ali je že ob vložitvi take prošnje razvidno, da bi se lahko več kot ena država članica štela za odgovorno za njeno obravnavanje.⁹

16. Ob tem je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča cilj Uredbe Dublin III vzpostaviti jasen in izvedljiv način – ki temelji na merilih, ki so objektivna in poštena tako za zadevne države članice kot tudi za zadevne osebe – na podlagi katerega je mogoče hitro določiti odgovorno državo članico, da bi se zagotovil učinkovit dostop do postopkov za priznanje mednarodne zaščite in ne bi bil ogrožen cilj hitre obravnave prošenj za mednarodno zaščito, hkrati pa v skladu z uvodno izjavo 19 navedene uredbe zagotoviti učinkovito pravno sredstvo, ki je bilo s to uredbo uvedeno proti odločitvam za predajo.¹⁰ Sistem, uveden z Uredbo Dublin III, temelji na načelu, določenem v njenem členu 3(1), v skladu s katerim je ena sama država članica pristojna za obravnavanje potrebe prosilca po mednarodni zaščiti, čeprav je ta prošnja vložil v več državah članicah, saj je cilj tega pravila spodbujati učinkovitost sistema ter hkrati odvrnati prosilce za mednarodno zaščito od *forum shoppinga* in sekundarnega gibanja znotraj Unije.

17. Poglavje VI Uredbe Dublin III določa postopke za sprejem in ponovni sprejem, če država članica, ki določa odgovorno državo članico, meni, da je na podlagi meril iz navedene uredbe druga država članica pristojna za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito. Če se ti postopki začnejo in po tem, ko se država članica, na katero je zahteva naslovljena, implicitno ali eksplicitno strinja, da bo sprejela ali ponovno sprejela prosilca,¹¹ ta prejme obvestilo glede odločitve o predaji v to državo članico, ki jo bo lahko izpodbijal v skladu s členom 27 Uredbe Dublin III.

18. Nasprotno pa ta uredba ne določa posebnega postopka, če država članica, ki določa odgovorno državo članico, na podlagi meril iz navedene uredbe ugotovi, da je sama pristojna za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito. Čeprav iz pravice do obveščeniosti, ki je prosilcu priznana s členom 4 Uredbe Dublin III, izhaja, da mora ta v vseh primerih prejeti obvestilo o državi članici, ki bo obravnavala njegovo prošnjo, čim je ta država določena, in o razlogih, zaradi katerih je bila ta določena,¹² pa ta uredba državi članici, ki je to državo določila, ne nalaga, da sprejme formalno odločbo in jo vroči prosilcu, če je na podlagi meril iz Uredbe Dublin III sama odgovorna država članica.

⁹ Glej v tem smislu člen 4(1) Uredbe Dublin III, ki določa, da *čim* je prošnja za mednarodno zaščito vložena v smislu člena 20(2) te uredbe, je prosilec obveščen o njeni uporabi (glej tudi uvodno izjavo 18 Uredbe Dublin III). Priloga X k Uredbi Komisije (ES) št. 1560/2003 z dne 2. septembra 2003 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe (ES) št. 343/2003 o določitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 200) (v nadaljevanju: Uredba št. 1560/2003), kakor je bila spremenjena z Izvedbeno uredbo Komisije (EU) št. 118/2014 z dne 30. januarja 2014 (UL 2014, L 39, str. 1), določa, da so prosilci najprej obveščeni samo o uporabi Uredbe Dublin III ter šele nato – samo če organi zadevne države članice utemeljeno domnevajo, da bi lahko bila za obravnavanje prošnje odgovorna druga država – prejmejo podrobne informacije o merilih za določanje odgovorne države članice in postopkih predaje, določenih v Uredbi Dublin III. V istem smislu kot zgoraj navedeni člen 4(1) glej člen 20(1) Uredbe Dublin III, v skladu s katerim se postopek določanja odgovorne države članice začne takoj, ko je v državi članici prvič vložena prošnja za mednarodno zaščito.

¹⁰ Glej v tem smislu sodbe z dne 31. maja 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, točka 56); z dne 7. junija 2016, Ghezbelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, točka 42), in z dne 25. oktobra 2017, Shiri (C-201/16, EU:C:2017:805, točki 31 in 37 ter navedena sodna praksa).

¹¹ Glej sodbo z dne 31. maja 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, izrek).

¹² V skladu s členom 4(1) Uredbe Dublin III se pravica do obveščeniosti prosilca na splošno nanaša na „uporabo“ te uredbe. Točke od (a) do (f) navedenega odstavka vsebujejo samo *neizčrpen* seznam informacij, ki morajo biti sporočene prosilcu, kot potrjuje uporaba besede „zlasti“. Kot je ta pravica določena, se torej nanaša tudi na konkretne rezultate uporabe meril iz Uredbe Dublin III, in *to celo, če ni predviden noben postopek predaje prosilca*.

19. Ob tem je treba poudariti, da lahko država članica samo na podlagi obveznih in hierarhično določenih meril v členih od 8 do 15 Uredbe Dublin III ali na podlagi merila glede vzdrževanih oseb, določenega v členu 16 te uredbe, ali celo z uporabo diskrecijske klavzule iz člena 17 navedene uredbe¹³ ugotovi lastno pristojnost za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) navedene uredbe, ki je bila vložena v tej državi. Vsebinsko obravnavanje take prošnje torej vedno zahteva, da država članica, ki takó obravnava prošnjo, sprejme *predhodno stališče* glede razlogov za to, da sprejme prosilca.

20. Predložitveno sodišče dejstvo, da bolgarski organi niso sprejeli formalnega stališča glede odgovornosti Republike Bolgarije za obravnavanje prošnje B. Fathija, pojasnjuje z vsebino člena 67a ZUB, v skladu s katerim se mora postopek določanja odgovorne države članice začeti samo, če so podane okoliščine za domnevo, da bi se druga država članica lahko štela za odgovorno na podlagi Uredbe Dublin III. Iz predložitvenega sklepa nikakor ni razvidno, da bolgarski organi niso ugotovili svoje pristojnosti na podlagi meril iz Uredbe Dublin III, potem ko so zaradi neobstoja ustreznih okoliščin izključili odgovornost druge države članice.¹⁴ Prav tako iz predložitvenega sklepa ni razvidno, da B. Fathi ni bil obveščen, da bodo njegovo prošnjo za mednarodno zaščito obravnavali bolgarski organi, in še manj, da je taki pristojnosti kakor koli nasprotoval.

21. Poleg tega predložitveno sodišče ob poudarjanju, da razlogi, na podlagi katerih se je Republika Bolgarija štela za odgovorno državo članico, niso znani, izključuje, da je bila uporabljena diskrecijska klavzula iz člena 17(1) Uredbe Dublin III. Zato Sodišča ne sprašuje o razlagi tega člena.

22. V teh okoliščinah in ne da bi moral nadaljevati analizo, na podlagi zgornjih preudarkov menim, da je treba na prvo in drugo vprašanje za predhodno odločanje, ki ju je postavilo Administrativen sad Sofia-grad (upravno sodišče v Sofiji, Bolgarija), obravnavani skupaj, odgovoriti tako, da državi članici, ki vsebinsko obravnava prošnjo za mednarodno zaščito, ki je bila v njej vložena, ni treba predhodno sprejeti formalne odločbe, s katero priznava, da je na podlagi Uredbe Dublin III odgovorna za tako obravnavanje. Vseeno mora ta država članica na podlagi člena 4(1) te uredbe prosilca na način, določen v odstavku 2 tega člena, obvestiti o tem, da bodo njegovo prošnjo obravnavali pristojni organi navedene države članice, in o razlogih, zaradi katerih je ugotovila svojo odgovornost na podlagi te uredbe.

23. Kar zadeva člen 17(1) Uredbe Dublin III, do katerega so se zainteresirani subjekti, ki so pri Sodišču vložili pisna stališča, opredelili, čeprav predložitveno sodišče ni zaprosilo za njegovo razlago, se bom omejil na nekaj premislekov, predstavljenih v nadaljevanju, če bi se Sodišče vseeno odločilo izreči o tem.

24. Navedeni člen, naslovljen „Diskrecijske klavzule“, v odstavku 1, prvi pododstavek, določa, da se „[z] odstopanjem od člena 3(1) [...] lahko vsaka država članica odloči, da obravnava prošnjo za mednarodno zaščito, ki jo v njej vloži državljani tretje države ali oseba brez državljanstva, tudi če tako obravnavanje ni njena odgovornost glede na merila iz te uredbe“. V drugem pododstavku tega odstavka je določeno, da „[d]ržava članica, ki se odloči, da bo prošnjo za mednarodno zaščito obravnavala v skladu s tem odstavkom, postane odgovorna država članica in prevzame obveznosti v zvezi s to odgovornostjo“. Kadar je ustrezno, odgovorna država članica prek elektronskega komunikacijskega omrežja ‚DubliNet‘, vzpostavljenega v skladu s členom 18 Uredbe št. 1560/2003, obvesti predhodno odgovorno državo članico, državo članico, ki vodi postopek določanja odgovorne države članice, ali tisto, ki je bila

¹³ Glej spodaj točke od 23 do 30.

¹⁴ V zvezi s tem ugotavljam, da v skladu s členom 67a ZUB odločitev o začetku postopka določanja odgovorne države članice sprejme organ, ki opravi osebne razgovore, in torej načeloma po tem, ko je zaslišal prosilca.

zaprošena, da sprejme ali ponovno sprejme prosilca.“ Tretji pododstavek pa določa, da „[d]ržava članica, ki postane odgovorna v skladu s tem odstavkom, to dejstvo takoj navede v sistemu Eurodac v skladu z Uredbo (EU) št. 603/2013^[15] s tem, da doda datum, ko je bila sprejeta odločitev o obravnavanju prošnje“.

25. Člen 17(1) Uredbe Dublin III povzema klavzulo suverenosti, ki je bila določena že v členu 3(2) Uredbe št. 343/2003 (v nadaljevanju: Uredba Dublin II)¹⁶ in ki temelji na priznavanju podelitve mednarodne zaščite kot državni prerogativi. Tako kot humanitarna določba, določena v členu 15 Uredbe Dublin II, ki je zdaj v členu 17(2) Uredbe Dublin III, klavzula suverenosti v sistem, vzpostavljen s to uredbo, uvaja pomemben element prilagodljivosti, ki vsaki državi članici, v kateri je bila vložena prošnja za mednarodno zaščito, daje možnost odstopati od načela, v skladu s katerim je država članica, ki je bila določena na podlagi objektivnih meril iz navedene uredbe, odgovorna za obravnavanje te prošnje.

26. Čeprav uresničevanje take možnosti prevzema odgovornosti za obravnavanje ni odvisno od nobenega posebnega pogoja¹⁷ in se zato klavzula suverenosti lahko načeloma uporabi glede na vsakovrstne preudarke,¹⁸ je bila njena uporaba priporočena predvsem iz humanitarnih razlogov in kot branik pred nepravilnostmi Dublinskega sistema, ki lahko pripeljejo do kršitve temeljnih pravic prosilcev za mednarodno zaščito. S tega vidika je Sodišče zlasti po sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) z dne 21. januarja 2011 v zadevi M. S. S. proti Belgiji in Grčiji¹⁹ priznalo, da lahko klavzula suverenosti kljub svoji diskrecijski naravi in širokemu polju proste presoje, ki ga podeljuje državam članicam,²⁰ v nekaterih okoliščinah, zlasti da se ne bi poslabšal položaj, v katerem so kršene temeljne pravice prosilca, državam članicam ne ponuja samo možnosti, da prevzamejo prosilca, temveč jim nalaga resnično obveznost.²¹

27. Sodišče je v zvezi s členom 3(2) Uredbe Dublin II pojasnilo še, da je na njegovi podlagi državam članicam priznано pooblastilo za odločanje po prostem preudarku, ki je sestavni del skupnega evropskega azilnega sistema, ki je določen v Pogodbi DEU in ki ga oblikuje zakonodajalec Unije, ter da morajo države članice to pooblastilo izvrševati ob spoštovanju drugih določb navedene uredbe in

15 Uredba (EU) št. 603/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi sistema Eurodac za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Uredbe (EU) št. 604/2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljan tretje države ali oseba brez državljanstva, in o zahtevah za primerjavo s podatki iz sistema Eurodac, ki jih vložijo organi kazenskega pregona držav članic in Europol za namene kazenskega pregona, ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1077/2011 o ustanovitvi Evropske agencije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (UL 2013, L 180, str. 1).

16 Uredba Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljan tretje države (UL 2003, L 50, str. 1).

17 V zvezi s členom 3(2) Uredbe Dublin II glej sodbo z dne 30. maja 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, točka 36).

18 Glej v tem smislu predlog Komisije, na podlagi katerega je bila sprejeta Uredba Dublin II, COM(2001) 447 final (v nadaljevanju: predlog Uredbe Dublin II), stran 11, kjer je pojasnjeno, da je bila ta možnost uvedena zato, da se lahko vsaka država članica „na podlagi političnih, humanitarnih in praktičnih premislekov“ suvereno odloči; glej tudi sodbo z dne 30. maja 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, točka 37). Ugotavljam, da Komisija v svojem predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljan tretje države ali oseba brez državljanstva z dne 4. maja 2016 (COM(2016) 270 final, v nadaljevanju: predlog Uredbe Dublin IV) predvideva omejitve obsega diskrecijske klavzule, tako da bi se uporabljala le „na podlagi humanitarnih razlogov v zvezi s širšo družino“ (str. 17 in 18 ter člen 19 predloga). V poročilu Wikström, ki ga je Evropski parlament sprejel kot okvir za prihodnja medinstitucionalna pogajanja o predlogu Uredbe Dublin IV (poročilo o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljan tretje države ali oseba brez državljanstva z dne 6. novembra 2017, A8-0345/2017), pa sta nasprotno predlagani ohranitev diskrecijske klavzule v enakem obsegu, kot je zdaj določen v členu 17(1) Uredbe Dublin III, in uvedba možnosti za prosilca, da z utemeljeno pisno zahtevo zaprosi za uporabo te klavzule (glej člen 19(1) predloga Uredbe Dublin IV, kakor je bil spremenjen, str. 45 in 73 poročila).

19 Sodba z dne 21. januarja 2011 (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609).

20 Glej sodbo z dne 30. maja 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, točka 38).

21 Glej sodbo z dne 21. decembra 2011, N. S. in drugi (C-411/10 in C-493/10, EU:C:2011:865, točka 98), ki je, kar zadeva rezultat, usklajena s sodbo ESČP z dne 21. januarja 2011, M. S. S. proti Belgiji in Grčiji (navedena v točki 88 sodbe N. S. in drugi), in sledi delno drugačni logiki z namenom ohranitve operativnosti Dublinskega sistema. V smislu neobstoja obveznosti, da se zagotovi uporaba člena 17(1) Uredbe Dublin III v položaju, ko zdravstveno stanje prosilca za azil ne dovoljuje njegove bližnje predaje v pristojno državo članico, glej sodbo z dne 16. februarja 2017, C. K. in drugi (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, točka 88).

določb Listine.²² Iz tega sledi, da čeprav se – v nasprotju s tem, kar je Komisija predvidela v svojem predlogu reforme Uredbe Dublin II (v nadaljevanju: predlog Uredbe Dublin III)²³ – za uporabo klavzule suverenosti ne zahteva soglasje prosilca,²⁴ te klavzule nikakor ni mogoče uporabiti v nasprotju z njegovimi temeljnimi pravicami.²⁵ Zato se ne strinjam z mnenjem, ki ga je madžarska vlada izrazila v svojem pisnem stališču ter v skladu s katerim uresničevanje možnosti prevzema odgovornosti za obravnavanje, priznane v členu 17(1) Uredbe Dublin III, spada v okvir proste presoje držav članic in naj bi bilo izvzeto iz nadzora sodišča.

28. Ob tem ugotavljam, da se besedilo člena 17(1), prvi pododstavek, Uredbe Dublin III, ki v preostalem skoraj dobesedno²⁶ povzema besedilo člena 3(2), prvi stavek, Uredbe Dublin II, razlikuje od zadnjenavedenega, ker je v njem uporabljen izraz „se lahko [...] odloči“ namesto „lahko [...] obravnava“. Ta sprememba formulacije klavzule suverenosti je povzeta na začetku drugega pododstavka člena 17(1) Uredbe Dublin III, ki določa, da „[d]ržava članica, ki se *odloči*, da bo prošnjo za mednarodno zaščito *obravnavala* v skladu s tem odstavkom, postane odgovorna država članica“.²⁷ Poleg tega tretji pododstavek člena 17(1) Uredbe Dublin III, ki nima ustreznice v členu 3(2) Uredbe Dublin II, določa, da mora država članica, ki prevzame odgovornost za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, v sistemu Eurodac v skladu z Uredbo št. 603/2013 dodati *datum*, ko je bila sprejeta *odločitev* o obravnavanju prošnje.

29. Te spremembe pa po mojem mnenju jasno izražajo namen zakonodajalca, da formalizira postopek uporabe klavzule suverenosti in pojasni, kako se ta postopek začne, kot je sicer razvidno iz predloga Uredbe Dublin III,²⁸ kar je mogoče pojasniti tudi z zahtevo po preprečitvi, da uresničevanje te možnosti prevzema odgovornosti za obravnavanje s strani države članice vključuje več postopkov obravnavanja in nazadnje postane dejavnik neučinkovitosti sistema.

30. Zato se na podlagi zgornjih preudarkov nagibam k mnenju, da uporaba klavzule suverenosti iz člena 17(1) Uredbe Dublin III od države članice, ki se namerava nanjo sklicevati, zahteva sprejetje ustrezne formalne odločbe.

31. Ne glede na vse v skladu z ugotovitvijo, do katere sem prišel v točki 22 zgoraj, menim, da ima prosilec na podlagi člena 4(1) Uredbe Dublin III pravico biti obveščen o prevzemu odgovornosti za obravnavanje njegove prošnje za mednarodno zaščito na podlagi člena 17(1) te uredbe, čim se je država članica, ki to namerava, za to odločila.

22 Glej sodbo z dne 21. decembra 2011, N. S. in drugi (C-411/10 in C-493/10, EU:C:2011:865, zlasti točke od 64 do 69). V zvezi s členom 17(1) Uredbe Dublin III glej tudi sodbo z dne 16. februarja 2017, C. K. in drugi (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, točka 54), v kateri je Sodišče pojasnilo, da vprašanje uporabe „diskreicijske klavzule“ iz te določbe s strani države članice ne spada zgolj v okvir nacionalnega prava in razlage, ki jo v zvezi s tem poda ustavno sodišče te države članice, temveč pomeni vprašanje glede razlage prava Unije v smislu člena 267 PDEU.

23 COM(2008) 820 final z dne 3. decembra 2008.

24 Glej predlog Uredbe Dublin III, točka 4, str. 8; soglasje prosilca je v njem predvideno „[z]a zagotovitev, da se določba o prenosu suverenosti ne uporablja v nasprotju s koristjo prosilca“. Soglasje prosilca je bilo zahtevano tudi v členu 3(4) Konvencije o določanju države, odgovorne za obravnavanje prošenj za azil, vloženih v eni od držav članic Evropskih skupnosti – Dublinska konvencija (UL 1997, C 254, str. 1). Črtanje pogoja glede soglasja zadevne osebe temelji na nekoliko poenostavljeni ideji, da se lahko domneva, da se ta strinja, ker je prošnjo za mednarodno zaščito vložila v državi, ki uveljavlja diskreicijsko klavzulo.

25 Metoda določanja države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, temelji na objektivnih, *poštenih* merilih za zadevne države članice *in osebe* (glej zlasti uvodno izjavo 5 Uredbe Dublin III). Zato ni mogoče izključiti, da lahko odstopanje od uporabe teh meril z diskreicijsko klavzulo ne nazadnje škodi prosilcu, na primer zaradi neupoštevanja njegove pravice do enotnosti družine.

26 Razlike v besedilu so posledica sprememb, ki so bile vnesene v celotno Uredbo Dublin III („prošnja za mednarodno zaščito“ namesto „prošnje za azil“ in razširitev kategorije oseb, ki lahko vložijo tako prošnjo, na osebe brez državljanstva).

27 Moj poudarek. Drugi stavek člena 3(2) Uredbe Dublin II je določal, da „[v] takem primeru navedena država članica postane odgovorna v smislu te uredbe“.

28 Glej predlog Uredbe Dublin III, točka 4, str. 8, kjer Komisija pojasnjuje, da je „prav tako [...] pojasnjenih več vidikov postopka v zvezi z uporabo diskreicijskih klavzul“.

B. Tretje vprašanje za predhodno odločanje

32. Zdi se, da predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem za predhodno odločanje, katerega vsebino je težko opredeliti, v bistvu Sodišče sprašuje, ali mora na podlagi člena 46(3) Direktive 2013/32 sodišče, pri katerem je prosilec za mednarodno zaščito vložil tožbo zoper odločbo, s katero je bila zavržena njegova prošnja, po uradni dolžnosti preveriti, ali se določbe Uredbe Dublin III uporabljajo za navedenega prosilca v primeru, ko država članica, ki je obravnavala prošnjo, ni sprejela izrecne odločbe o svoji odgovornosti za odločanje o navedeni prošnji v skladu z merili iz navedene uredbe in ko iz tega sledi, da ta država članica ni uporabila diskrecijske klavzule iz člena 17(1) navedene uredbe.

33. Predložitveno sodišče izhaja iz premise, da kadar država članica, ki je obravnavala prošnjo za mednarodno zaščito, ni sprejela izrecne odločbe glede uporabe meril o odgovornosti iz Uredbe Dublin III, se o vprašanju, ali ta prošnja spada na področje uporabe navedene uredbe, ne odloča. Predložitveno sodišče se sprašuje, ali mora to vprašanje obravnavati po uradni dolžnosti, ker se v skladu z uvodno izjavo 54 Direktive 2013/32 ta uporablja za prosilce, za katere se uporablja Uredba Dublin III, „hkrati z in brez poseganja v določbe navedene uredbe“.

34. Kot sem navedel v točki 12 teh sklepnih predlogov, pa je taka premisa napačna, saj vprašanje, ali je država članica, ki je prevzela vsebinsko obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) Uredbe Dublin III, ki je bila v njej vložena, uporabila merila iz navedene uredbe, da bi ugotovila svojo odgovornost za tako obravnavanje, ali ne, ni upoštevno za ugotovitev, ali ta prošnja spada na področje uporabe Uredbe Dublin III. V obravnavani zadevi, kot sem že poudaril v točkah 13 in 14 teh sklepnih predlogov, prošnja B. Fathija spada na področje uporabe navedene uredbe, tudi če bolgarski organi niso sprejeli izrecne odločbe glede svoje odgovornosti na podlagi Uredbe Dublin III za obravnavanje te prošnje.

35. Na podlagi zgornjih preudarkov predlagam, naj se na tretje vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da v položaju, kot je v postopku v glavni stvari, obravnavani, ko država članica, ki je obravnavala prošnjo za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) Uredbe Dublin III, ki je bila vložena v tej državi, ni sprejela izrecne odločbe glede svoje odgovornosti na podlagi te uredbe za odločanje o navedeni prošnji in ko iz tega sledi, da ta država članica ni uporabila diskrecijske klavzule iz člena 17(1) iste uredbe, nacionalnemu sodišču, pri katerem je bila vložena tožba zoper odločbo o zavrnitvi navedene prošnje, ni treba po uradni dolžnosti preveriti, ali se navedena uredba uporablja za prosilca.

36. V nasprotju z madžarsko vlado in Komisijo ne verjamem, da je tretje vprašanje za predhodno odločanje mogoče razlagati tako, da predložitveno sodišče sprašuje, ali mora po uradni dolžnosti preučiti, ali je bila odgovornost organov, ki so obravnavali prošnjo za mednarodno zaščito, pravilno ugotovljena na podlagi meril in pravil iz Uredbe Dublin III.

37. Če bi Sodišče to vprašanje vseeno razlagalo tako, zgolj ugotavljam, da je zakonodajalec Unije želel razlikovati med postopkom določanja odgovorne države članice v smislu Uredbe Dublin III in postopkom vsebinskega obravnavanja prošnje za mednarodno zaščito. Tako na eni strani v skladu s členom 2(d) Uredbe Dublin III za namene te uredbe „obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito“ „pomeni kakršno koli obravnavo prošnje ali odločitev ali sklep v zvezi s tako prošnjo za mednarodno zaščito s strani pristojnega organa v skladu z Direktivo [2013/32] in Direktivo [2011/95], *razen postopkov določanja odgovorne države članice v skladu [z navedeno] uredbo*“,²⁹ na drugi strani pa Direktiva 2013/32 v skladu s svojo uvodno izjavo 53 ne zadeva postopkov med državami članicami, ki jih ureja Uredba Dublin III.

²⁹ Moj poudarek.

38. Nacionalnemu sodišču, ki odloča o tožbi zoper odločbo, sprejeto ob koncu postopka obravnavanja prošnje za mednarodno zaščito, kot je opredeljen v členu 2(d) Uredbe Dublin III, zato ni treba po uradni dolžnosti preučiti, ali je bil postopek določanja odgovorne države članice na podlagi te uredbe izveden pravilno in ali je država članica, ki je obravnavala navedeno prošnjo, res tista, ki mora biti na podlagi pravil in meril iz navedene uredbe določena kot odgovorna.

C. Četrto, peto in sedmo vprašanje za predhodno odločanje

39. Predložitveno sodišče s četrnim in petim vprašanjem za predhodno odločanje Sodišče sprašuje, ali gre za preganjanje zaradi veroizpovedi, če pojasnila prosilca in dokumenti, ki jih je predložil, ne vsebujejo vseh elementov, ki jih zajema pojem „veroizpoved“, kot je opredeljen v členu 10(1)(b) Direktive 2011/95, ter zlasti če taka pojasnila in taki dokumenti ne zadevajo značilnih vidikov pripadnosti neki veroizpovedi, na podlagi katerih domnevni preganjalci lahko domnevajo, da prosilec pripada tej veroizpovedi. Predložitveno sodišče želi s sedmim vprašanjem za predhodno odločanje izvedeti, ali se v takem primeru lahko od prosilca zahteva, naj dokaže manjkajoče elemente, ki jih zajema pojem „veroizpoved“ v smislu člena 10(1)(b) Direktive 2011/95, če je treba brez teh navedb prošnjo za mednarodno zaščito zavrniti kot neutemeljeno.

40. V skladu s členom 10(1)(b) Direktive 2011/95 „[d]ržave članice pri ocenjevanju razlogov za preganjanje upoštevajo naslednje elemente: [...] (b) pojem veroizpovedi zajema zlasti teistična, neteistična in ateistična prepričanja, sodelovanje ali nesodelovanje pri zasebnih ali javnih formalnih verskih obredih posamično ali v skupnosti drugih oseb, druga verska dejanja ali izraze prepričanja ali oblike osebnega ali skupnega vedenja, ki temelji na kakršnem koli verskem prepričanju ali izhaja iz njega [...]“.

41. Ta določba vsebuje široko opredelitev pojma „veroizpoved“, saj združuje vse njene sestavine ne glede na to, ali so javne ali zasebne, skupinske ali posamične.³⁰ Ta pojem, ki se precej zgleduje po standardih, ki so bili pripravljene v okviru mednarodnega prava človekovih pravic³¹ in jih je povzel UNHCR³², ni omejen na tradicionalne veroizpovedi, tiste, ki vsebujejo institucionalne elemente, ali prakse, ki so podobne tradicionalnim veroizpovedim, temveč zajema vsa verska prepričanja, tudi manjšinska,³³ pa tudi zavračanje izvajanja dane veroizpovedi ali verskih prepričanj. Zajema tako samo dejstvo, da ima oseba versko prepričanje, tudi če tega sploh ne kaže navzven, kot javno izražanje tega prepričanja, izvajanje verskih praks ali celo verouk. Veroizpoved je predstavljena kot „prepričanje“, „identiteta“ ali „način življenja“.³⁴ Ti trije deli opredelitve zahtevajo zelo različen odnos osebe do veroizpovedi. Tako prvi predpostavlja prostovoljno strinjanje z določenim številom nauk, medtem ko veroizpoved kot identiteta, ki je podlaga za številne primere preganjanja v svetu, temelji bolj na obstoju družinskih, kulturnih, etničnih ali državljanskih vezi, ki bolj kot pristop osebe k določeni skupnosti opredeljujejo njeno pripadnost tej skupnosti. Nazadnje veroizpoved kot način življenja lahko ne samo zapolnjuje duhovno sfero osebe, temveč vpliva tudi na različne vidike njenega obstoja, ji nalaga zelo raznolika pravila obnašanja (molitve, obredi, slovesnosti, predpisana oblačila ali prehrana, verouk, proselitizem itd.), ki so lahko v bolj ali manj odprtem sporu z zakonodajo dane države.³⁵

30 Glej sodbo z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 63), v zvezi s členom 10(1)(b) Direktive 2004/83, ki je imel enako vsebino kot ustrezna določba Direktive 2011/95.

31 Glej zlasti UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, 30. julij 1993, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>, v zvezi s členom 18 Splošne deklaracije o človekovih pravicah.

32 Glej *Smernice o mednarodni zaščiti št. 6: prošnje za azil na podlagi veroizpovedi v smislu člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali Protokola iz leta 1967 o statusu beguncev* z dne 28. aprila 2004 (v nadaljevanju: smernice o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi).

33 Prav tam, točki 1 in 2.

34 Glej UNHCR, smernice o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi, točka 5 in naslednje.

35 Za pregled tveganj, ki jih vključuje obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito zaradi strahu pred preganjanjem iz verskih razlogov, glej T.J. Gunn, *The Complexity of Religion in Determining Refugee Status*, na voljo na naslovu <http://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3e5f2f7f6/complexity-religion-determining-refugee-status-t-jeremy-gunn.html>.

42. Iz obsega pojma „veroizpoved“, opredeljenega v členu 10(1)(b) Direktive 2011/95 – ki izraža prizadevanje zakonodajalca Unije, da kolikor je mogoče pokrije različne vidike tega pojma – izhaja, da od prosilca za mednarodno zaščito, ki se sklicuje na tveganje preganjanja iz razlogov, povezanih z veroizpovedjo, ni mogoče zahtevati, naj v podporo svojim trditvam o svojih verskih prepričanjih predloži informacije o vseh elementih navedenega pojma. Zlasti ker ta pojem zajema tudi samo dejstvo, da ima oseba verska prepričanja, od takega prosilca ni mogoče zahtevati, naj izkaže, da v javnosti izvaja dejanja, ki so povezana z navedenimi prepričanji ali jih ta zahtevajo, ali naj se vzdrži izvajanja dejanj, nezdružljivih s temi prepričanji, ter še manj, naj z dokaznimi listinami dokaže resničnost svojih trditev v zvezi s tem.

43. Taka ugotovitev je posredno potrjena z načelom, ki ga je Sodišče določilo v sodbi z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 65), in v skladu s katerim obstoj preganjanja iz verskih razlogov ni dokazan na podlagi elementa verske svobode, v katerega se posega, temveč glede na naravo nasilja.³⁶ Torej je za ugotovitev preganjanja odločilna teža ukrepov in sankcij, ki so bili sprejeti ali bi lahko bili sprejeti zoper posameznika.³⁷ Taki ukrepi in sankcije, ki dosegajo zahtevano težo, da se lahko ugotovi preganjanje ali tveganje preganjanja, pa se lahko sprejmejo ali bi se lahko sprejeli tudi, če zadevna oseba ne bi na zunaj izražala svojih verskih prepričanj, na primer samo zaradi njene spreobrnitve, zavračanja izvajanja uradne veroizpovedi njene izvorne države ali pripadnosti določeni verski skupnosti.³⁸

44. Poleg tega iz člena 10(2) Direktive 2011/95 – v skladu s katerim pri ocenjevanju dejstva, ali ima prosilec utemeljen strah pred preganjanjem, ni pomembno, ali prosilec dejansko ima značilnost, povezano z razlogom za preganjanje, na katerega se sklicuje, pod pogojem, da takšne značilnosti prosilcu pripisuje subjekt preganjanja – izhaja, da za odločitev o prošnji za mednarodno zaščito, ki je utemeljena z bojznijo pred preganjanjem zaradi veroizpovedi, ni vedno treba presojeti verodostojnosti verskih prepričanj prosilca v okviru obravnavanja dejstev in okoliščin, ki je določeno v členu 4 navedene direktive.³⁹

45. Spomniti je treba, da se morajo v skladu s tem členom pri obravnavanju prošnje za mednarodno zaščito v vsakem posameznem primeru upoštevati zlasti vsa ustrezna dejstva, ki se nanašajo na izvorno državo zadevne osebe v času, ko se sprejme odločitev o prošnji, ustrezne izjave in dokumentacija, ki jih ta predloži, ter njen individualni položaj in osebne okoliščine.⁴⁰ To obravnavanje se opravi v dveh ločenih fazah. Prva se nanaša na ugotovitev dejanskih okoliščin, ki lahko pomenijo dokaze za utemeljitev prošnje, druga pa se nanaša na pravno presojo teh dokazov, v okviru katere se na podlagi dejstev, ki so značilna za obravnavano zadevo, ugotovi, ali so izpolnjeni vsebinski pogoji za priznanje mednarodne zaščite, določeni s členi 9 in 10 ali 15 Direktive 2011/95. V okviru prve faze – na katero se nanašajo četrto, peto in sedmo vprašanje za predhodno odločanje, ki jih je postavilo

³⁶ Glej sodbo z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 65). V istem smislu glej sklepne predloge generalnega pravobranilca Y. Bota v združenih zadevah Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:224, točka 52).

³⁷ Glej sodbo z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 66).

³⁸ Čeprav zgolj pripadnost dani verski skupnosti običajno ni dovolj za ugotovitev utemeljenosti prošnje za priznanje statusa begunca, lahko vseeno obstajajo posebne okoliščine, v katerih bo zgolj ta pripadnost pomenila zadostno utemeljitev, zlasti če so razmere v izvorni državi take, da za člana te skupnosti obstaja ozračje negotovosti. Glej UNHCR, *Priročnik o postopkih in merilih za določitev statusa begunca v skladu s konvencijo iz leta 1951 in protokolom iz leta 1967 o statusu beguncev*, januar 1992, točka 73; *Smernice o mednarodni zaščiti: prošnje za azil na podlagi veroizpovedi v smislu člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali Protokola iz leta 1967 o statusu beguncev*, 28. april 2004, točka 14.

³⁹ Glej po analogiji sodbo z dne 25. januarja 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, točki 31 in 32). Glej tudi UNHCR, *Smernice o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi*, točka 9.

⁴⁰ Glej sodbo z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 41), ter po analogiji sodbi z dne 26. februarja 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, točka 26), in z dne 9. februarja 2017, M (C-560/14, EU:C:2017:101, točka 36). Sodišče je sicer odločilo, da morajo pristojni organi prilagoditi način preizkusa izjav ter listinskih in drugih dokazov glede na značilnosti vsake posamezne skupine prošenj za mednarodno zaščito, ob spoštovanju pravic, zagotovljenih z Listino: glej sodbi z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 36), ter z dne 2. decembra 2014, A in drugi (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, točka 54).

predložitveno sodišče – je lahko stališče držav članic, da je običajno prosilec tisti, ki mora predložiti vse dokaze za utemeljitev svoje prošnje, vendar to ne spremeni dejstva, da morajo v skladu s členom 4(1) navedene direktive s tem prosilcem sodelovati pri obravnavanju upoštevnihih elementov te prošnje.⁴¹

46. Poleg tega morajo organi, pristojni za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, po potrebi upoštevati tudi pojasnila, ki jih je prosilec navedel v zvezi z neobstojem dokazov, in njegovo splošno verodostojnost. Poleg tega v okviru preizkusa, ki ga v skladu s členom 4 Direktive 2011/95 izvedejo pristojni organi, kadar nekateri vidiki izjav prosilca za mednarodno zaščito niso utemeljeni z listinskimi ali drugimi dokazi, teh vidikov ni treba potrditi, če so izpolnjeni kumulativno določeni pogoji iz člena 4(5), od (a) do (e), te direktive.⁴²

47. Kar zadeva prošnje za mednarodno zaščito, ki temeljijo na bojzni pred preganjanjem iz verskih razlogov, katerih obravnavanje je pogosto posebej zapleteno, bo treba poleg individualnega položaja in osebnih okoliščin prosilca med drugim upoštevati njegova prepričanja v zvezi z veroizpovedjo in okoliščine, v katerih jih je dobil, način, kako razume in doživlja svojo vero (ali neobstoj vere), njegov odnos do doktrinarnih, obrednih ali predpisanihih vidikov veroizpovedi, v zvezi s katero izjavlja, da ji pripada ali da se želi od nje oddaljiti, to, da ima morda posebno vlogo pri posredovanju svoje vere, na primer s poučevanjem ali proselitizmom, ter medsebojne povezave med verskimi dejavniki in identitetnimi, etničnimi dejavniki⁴³ ali spolom.

48. Čeprav lahko elementi, ki sem jih navedel, zagotovijo informacije o tem, kaj veroizpoved pomeni prosilcu za mednarodno zaščito, in omogočijo boljše razumevanje, kako bi ga prizadele omejitve uresničevanja verske svobode v njegovi izvorni državi, je treba poudariti, da je pri obravnavanju prošenj, ki temeljijo na bojzni pred preganjanjem iz verskih razlogov, vprašanje, kaj pojem „veroizpoved“ pomeni (*morebitnim*) subjektom preganjanja, bistveno. Na podlagi odgovora na tako vprašanje je mogoče ugotoviti, kakšen odnos do prepričanji ali verske identitete prosilca ter do ravnanja (ali opustitve ravnanja⁴⁴), ki je njihov zunanji izraz,⁴⁵ se lahko pričakuje od takih subjektov.

49. V primeru B. Fathija so njegovo kurdsko poreklo, dejstvo, da se je spreobrnil v krščanstvo, in način te spreobrnitve, njegovo sodelovanje v oddaji krščanske postaje, ki je v njegovi izvorni državi prepovedana, njegovo prijetje in zasliševanje s strani organov te države ter njegova priznanja glede spreobrnitve v času pripora elementi, ki jih je DAB moral upoštevati v tej prvi fazi ocenjevanja skupaj z upoštevnihih dejstvi o izvorni državi prosilca v skladu s členom 4(3)(a) Direktive 2011/95.

50. Na podlagi zgornjih preudarkov predlagam, naj se na četrto, peto in sedmo vprašanje za predhodno odločanje, obravnavana skupaj, odgovori, da je treba člen 10(1)(b) in (2) Direktive 2011/95 razlagati tako, da prosilcu za mednarodno zaščito, ki se v utemeljitev svoje prošnje sklicuje na tveganje preganjanja iz razlogov, povezanihi z veroizpovedjo, v podporo svojim trditvam o svojih verskih prepričanjih ni treba predložiti izjav ali dokumentov o vseh elementih pojma „veroizpoved“, kot je opredeljen v členu 10(1)(b) Direktive 2011/95. Zlasti takemu prosilcu ni treba nujno – ker bi bila njegova prošnja sicer zavrnjena – izkazati, da v javnosti izvaja dejanja, ki so povezana z zgoraj navedenimi prepričanji ali jih ta zahtevajo, ali da se vzdržuje izvajanja dejanj, nezdružljivih s temi prepričanji, niti z dokaznimi listinami dokazati resničnosti svojih trditev v zvezi s tem.

41 Glej v tem smislu sodbi z dne 22. novembra 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, točki 64 in 65), ter z dne 2. decembra 2014, A in drugi (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, točka 56).

42 Glej sodbo z dne 2. decembra 2014, A in drugi (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, točka 58).

43 Kot je UNHCR poudaril v *Smernicah o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi*, morajo biti organi, ki obravnavajo prošnjo za mednarodno zaščito, ki temelji na verskih razlogih, posebej pozorni na povezave med verskimi in etničnimi dejavniki (glej točko 27(d)).

44 V primeru spreobrnitve ni dovolj upoštevati, kako je pripadnik veroizpovedi, v katero se je spreobrnil prosilec, viden v izvorni državi prosilca, temveč je treba upoštevati tudi, kako je dojeta oseba, ki opusti uradno veroizpoved te države in sprejme drugo.

45 Glej v tem smislu T. J. Gunn, *op. cit.*, str. 13 in 14.

D. Šesto vprašanje za predhodno odločanje

51. Predložitveno sodišče s šestim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali – in če da – v kakšnih okoliščinah lahko omejitve verske svobode, ki jih določa izvorna država prosilca, kot sta prepoved prozelitizma ali prepoved dejanj, ki so v nasprotju z uradno veroizpovedjo te države, in so utemeljene z zaščito javnega reda v tej državi, pomenijo dejanja preganjanja na podlagi člena 9(1) in (2) Direktive 2011/95 v povezavi s členom 10 Listine. Predložitveno sodišče se sprašuje tudi, ali zgolj obstoj takih prepovedi, tudi če se ne nanašajo na določeno veroizpoved, zadostuje za obstoj preganjanja, če je za njihovo kršitev zagrožena smrtna kazen.

52. V členu 9 Direktive 2011/95 so opredeljeni elementi, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da gre za dejanje preganjanja v smislu člena 1(A) Ženevske konvencije. V skladu z odstavkom 1(a) člena 9 navedene direktive mora biti tako dejanje „dovolj resne narave ali dovolj ponavljajoče, da predstavlja hudo kršitev temeljnih človekovih pravic, zlasti pravic, od katerih odstopanja niso mogoča po členu 15(2) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin⁴⁶“. V skladu z odstavkom 2(b) in (c) istega člena 9 imajo lahko dejanja preganjanja v smislu odstavka 1 med drugim obliko „pravni[h], upravni[h], policijski[h] in/ali sodni[h] ukrep[ov], ki so sami po sebi diskriminatorni ali izvedeni na diskriminatoren način“ ter „pregon[a] ali kaz[ni], ki je nesorazmeren(-a) ali diskriminatoren(-a)“.

53. Pravica do verske svobode, določena v členu 10(1) Listine,⁴⁷ je enaka pravici, ki je zagotovljena s členom 9 EKČP.⁴⁸

54. Kot se je Sodišče izrazilo v točki 57 sodbe z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518), je verska svoboda eden od temeljev demokratične družbe in temeljna človekova pravica. Poseg v pravico do verske svobode je lahko tako resen, da ga je mogoče enačiti s primeri iz člena 15(2) EKČP, na katerega se člen 9(1) Direktive 2011/95 primeroma sklicuje za opredelitev dejanj, ki jih je treba zlasti šteti za preganjanje.

55. Vendar to ne pomeni, kot je Sodišče pojasnilo v točkah 58 in 59 te sodbe, da je vsak poseg v pravico do verske svobode, zagotovljene s členom 10(1) Listine, dejanje preganjanja, zaradi katerega morajo pristojni organi tistemu, ki je izpostavljen takemu posegu, priznati status begunca v smislu člena 2(d) Direktive 2011/95, saj mora zato, da se zadevna dejanja štejejo za preganjanje, obstajati „huda kršitev“ navedene svobode, ki odločilno vpliva na posameznika. Poleg tega „lahko kršitev pravice do verske svobode pomeni preganjanje v smislu člena 9(1)(a) Direktive [2011/95], če prosilcu za azil zaradi uresničevanja te svobode v izvorni državi resno grozi zlasti preganjanje, nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje s strani enega od subjektov iz člena 6 [te] [d]irektive“.⁴⁹

⁴⁶ Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisana v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP).

⁴⁷ Člen 10 Listine, naslovljen „Svoboda misli, vesti in vere“, v odstavku 1 določa, da ima „[v]sakdo [...] pravico do svobode misli, vesti in vere. Ta pravica vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih.“

⁴⁸ Glej sodbo z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 56).

⁴⁹ Sodba z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točka 67). Ugotavljam, da se opredelitev „preganjanja“, ki jo je Sodišče podalo v tej točki 67, razlikuje od tiste bolj omejene opredelitve, ki izhaja iz točke 61 te sodbe, kar zadeva zahtevano raven resnosti tveganja, ki mu je izpostavljen prosilec za azil. Medtem ko se Sodišče v navedeni točki 67 sklicuje na „resno grožnjo zlasti preganjanj[a], nečlovešk[ega] ali ponižujoč[ega] ravnanj[a] ali kaznovanj[a]“ (moj poudarek), v točki 61 izključuje, da se „[d]ejanja, ki [...] niso tako resna, da bi pomenila hudo kršitev temeljnih človekovih pravic, od katerih odstopanja po členu 15(2) EKČP niso mogoča“, lahko štejejo za preganjanje v smislu člena 9(1) Direktive 2011/95 in člena 1(A) Ženevske konvencije. V zvezi s tem poudarjam, da je opredelitev, povzeta v točki 67, bolj skladna z besedilom člena 9(1)(a) Direktive 2011/95, ki se *samo okvirno*, kot sicer Sodišče priznava v točki 57 iste sodbe, sklicuje na dejanja, katerih resnost je mogoče enačiti s primeri iz člena 15(2) EKČP.

56. Iz načel, ki jih je določilo Sodišče in so povzeta zgoraj, izhaja, da je obstoj preganjanja iz verskih razlogov odvisen na eni strani od resnosti poseganja v versko svobodo prosilca za azil – pri čemer mora poseganje pomeniti kršitev te svobode – in na drugi strani od resnosti dejanj, ki jim je prosilec izpostavljen zaradi uresničevanja navedene svobode v svoji izvorni državi, ta dela pa sta med seboj neodvisna.⁵⁰

57. V takem okviru dejstvo, da so omejitve verske svobode, ki veljajo v izvorni državi prosilca, ter predvidene kazni za kršitev prepovedi, povezanih s takimi omejitvami, utemeljene z zahtevo po ohranjanju javnega reda, varnosti, zdravja ali morale v tej državi, ne dovoljuje, da se samodejno izključi obstoj preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, ki ga je treba razlikovati od legitimnega uresničevanja takega cilja.⁵¹

58. Predložitveno sodišče poudarja, da so omejitve verske svobode, katerih namen je zaščititi javni red ali javno varnost ali celo zaščititi pravice in svoboščine drugih, v zakonodajah nekaterih držav članic dovoljene v skladu s členom 52(1) Listine.⁵² Sprašuje se, ali so ob upoštevanju pojasnila, ki ga je Sodišče v točki 66 sodbe z dne 7. novembra 2013, X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720), navedlo v zvezi s pojmom „spolna usmerjenost“,⁵³ dejanja, ki so kazniva po notranjem pravu držav članic, lahko zajeta v pojmu „veroizpoved“ v smislu prava Unije in ali pregon takih dejanj v izvorni državi prosilca lahko pomeni preganjanje v smislu člena 9 Direktive 2011/95.

59. Čeprav je treba po analogiji s tem, kar je Sodišče trdilo v točki 66 sodbe z dne 7. novembra 2013, X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720), sklepati, da se pojem „veroizpoved“ v smislu člena 10(1)(b) Direktive 2011/95 načeloma ne nanaša na dejanja, ki po nacionalnem pravu držav članic veljajo za kazniva, pa, nasprotno, iz dejstva, da so lahko v tem pravu predvidene omejitve uresničevanja verske svobode s tem, da prepoveduje nekatera ravnanja in kaznuje kršitev teh prepovedi s kaznimi, ki so kazenske narave, na primer s kaznijo zapora,⁵⁴ ni mogoče izpeljati nobenega dokončnega sklepa o razlagi in uporabi pojma „dejanja preganjanja“ v smislu člena 9 Direktive 2011/95 ter na njegovi podlagi zlasti nikakor ni mogoče iz obsega tega pojma samodejno izključiti pregona istih kaznivih dejanj v izvorni državi prosilca. Na eni strani se namreč lahko ravnanja, ki so lahko prepovedana, in posledične kršitve verske svobode radikalno spreminjajo glede na to, kako so v posameznem pravnem redu opredeljeni pojmi, ki se uporabljajo pri določitvi elementov kaznivega dejanja,⁵⁵ ter v zvezi s cilji, ki se uresničujejo s takimi prepovedmi, kako so opredeljeni pojmi, kot so „javni red“, „javna varnost“ ali „morala“. Na drugi strani, kar je bolj bistveno, nikakor ni mogoče prezreti resnosti pregona, povezanega s storitvijo takih kaznivih dejanj, ter morebitne nesorazmerne ali diskriminatorne narave kazni, ki so predvidene in se dejansko uporabljajo.

50 Tako so lahko dejanja, ki pomenijo resno kršitev verske svobode, sama po sebi dejanja preganjanja, enako kot manjše omejitve te svobode, kadar njihov pregon dosega zahtevano raven resnosti.

51 Kar zadeva pogoje, v katerih so omejitve verske svobode lahko dovoljene, glej zlasti UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, 30. julij 1993, CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>.

52 V zvezi s pregledom zakonodaj držav članic Sveta Evrope na tem področju glej študijo iz leta 2010, ki jo je objavil Svet Evrope, *Blasfemy, insult and hatred: finding answers in a democratic society*, str. 18 in naslednje, na voljo na <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD%282010%29047-e#page=19>.

53 Sodišče je v navedeni točki 66 pojasnilo, da „člen 10(1)(d) Direktive določa, da se spolna usmerjenost ne sme razumeti kot [...] dejanja, ki po nacionalnem pravu držav članic veljajo za kazniva“.

54 Enako kot madžarska vlada menim, da je to vprašanje povsem špekulativno in ni upošteveno za rešitev spora o glavni stvari.

55 Če torej povzamem sklicevanje predložitvenega sodišča na grško zakonodajo o proselitizmu, o kateri se je ESČP izreklo v svoji sodbi z dne 25. maja 1993, Kokkinakis proti Grčiji (CE:ECHR:1993:0525JUD001430788), očitno obstaja drugačen vpliv na uresničevanje verske svobode glede na to, ali je „proselitizem“, ki je predmet prepovedi, opredeljen kot „dejanja [...] s katerimi se ponujajo materialne ali socialne ugodnosti, zato da bi za Cerkev pridobili nove člane, ali za [izvajanje] neprimerne pritiska nad osebami v tiski ali osebami, ki potrebujejo pomoč“ (glej točko 48 navedene sodbe), ali kot vsako javno izražanje veroizpovedi, ki ni uradna veroizpoved zadevne države.

60. Kar zadeva vprašanje, ali zgolj okoliščina, da zakonodaja izvirne države prosilca za azil kriminalizira in s kaznijo zapora za politična kazniva dejanja, celo s smrtno kaznijo, kaznuje ravnanja, povezana z uresničevanjem verske svobode – kot so spreobrnitev, javno izkazovanje vere, javna ali zasebna udeležba pri verskih obredih, verouk ali verski proselitizem – sama po sebi zadostuje za ugotovitev obstoja preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, menim, da je odgovor na tako vprašanje odvisen predvsem od tega, v kolikšni meri se take kazni dejansko uporabljajo.

61. V zadevah v zvezi s kaznivostjo dejanj, povezanih z uresničevanjem verske svobode, je torej bistveno, da imajo organi, zadolženi za obravnavanje prošnje za azil, poleg izjav prosilca in dokumentov, ki jih ta eventualno predloži, na voljo čim bolj popolne posodobljene informacije iz zanesljivih virov o tem, kako se kazni, predvidene za taka ravnanja, konkretno uporabljajo v izvorni državi prosilca, da bi ugotovili, kolikšno je tveganje, da bo ta ob upoštevanju svojega osebnega položaja in vseh okoliščin, povezanih z njim, izpostavljen takim kaznim.⁵⁶

62. Na koncu opozarjam, da je ESČP v zadnjem času trikrat odločalo v zadevah v zvezi z zavrnitvijo prošenj za azil, ki so jih vložili iranski državljani, spreobrnjeni v krščanstvo. Veliki senat ESČP je v sodbi z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski, sklenil, da bi bila „člena 2 in 3 [EKČP] [...] kršena, če bi bil pritožnik vrnjen v Iran, ne da bi švedski organi *ex nunc* ocenili posledice njegove spreobrnitve“.⁵⁷ ESČP je v odločitvi z dne 5. julija 2016, T. M. in Y. A. proti Kraljevini Nizozemski,⁵⁸ nasprotno zavrnilo prošnjo pritožnikov kot očitno neutemeljeno, ker je menilo, da ni elementov, s katerimi bi bilo mogoče ovreči presojo nizozemskih organov, da pripoved pritožnikov o njuni domnevni spreobrnitvi ni verodostojna. Nazadnje, ESČP je v sodbi z dne 19. decembra 2017, A. proti Švici, prav tako izključilo kršitev členov 2 in 3 EKČP, ker je menilo, da presoja švicarskih organov, v skladu katero spreobrnjene osebe, ki jih iranski organi še niso poznali, vključno zaradi drugih dejanj, in ne zaradi njihove spreobrnitve, in ki so želele svojo vero izražati diskretno, ne tvegajo ravnanja, ki je v nasprotju s tema določbama, ni bila neprimerna.⁵⁹ V ta namen je ESČP razlikovalo med zadevo, o kateri je odločalo, in zadevami, v katerih je bila izrečena sodba Sodišča z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518).⁶⁰

63. V zvezi z zadevo, v kateri je bila izdana zadnja zgoraj navedena sodba ESČP, je treba pripomniti dvoje. Na prvem mestu se je pritožnik v tej zadevi (kot tisti v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba ESČP z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111) spreobrnil po tem, ko je zapustil Iran. Njegova prošnja za azil se je torej nanašala na potrebo po mednarodni zaščiti, ki se je pojavila „na kraju samem“, v skladu s členom 5 Direktive 2011/95. Kot pa je ESČP poudarilo v navedeni sodbi, ko je napotilo na smernice o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi, če se prosilec za azil opira na spreobrnitev „na kraju samem“, se lahko pojavijo posebni pomisleki glede verodostojnosti, zato bo potrebna stroga in temeljita preučitev okoliščin in spreobrnitve.⁶¹ Poleg tega, kot je prav tako omenilo ESČP, v takih zadevah morebitni subjekti preganjanja pripisujejo manjši pomen spreobrnitvam na kraju samem, ker so pogosto „preračunljive“.⁶² V postopku v glavni stvari pa je, nasprotno, do spreobrnitve B. Fathija prišlo, ko je bil še v Iranu, in glede na njegove izjave so bili

⁵⁶ Sklicevanja na več virov novejših informacij v zvezi z uresničevanjem verske svobode v Iranu in obravnavanjem Iračanov, spreobrnjenih v krščanstvo, so navedena v sodbi ESČP z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111).

⁵⁷ Sodba ESČP z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, točka 158.

⁵⁸ CE:ECHR:2016:0705DEC000020916.

⁵⁹ CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

⁶⁰ *Ibidem*, točki 44 in 45.

⁶¹ Glej sodbo ESČP z dne 19. decembra 2017, A. proti Švici, CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

⁶² ESČP je tako v sodbi z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski, povzelo *Guidelines on Religion-based Refugee Claims* (smernice o prošnjah za azil na podlagi veroizpovedi) in pojasnilo, da „koristoljubne“ dejavnosti, to je tiste, katerih namen je samo pridobitev dovoljenja, da oseba ostane v državi, v kateri je vložila prošnjo za azil, ne vzbujajo utemeljene bojzani pred preganjanjem v izvorni državi prosilca, če je preračunljivost teh dejavnosti očitna vsem, tudi organom te države (točka 123). Ta trditev je navedena tudi v sodbi ESČP z dne 19. decembra 2017, A. proti Švici (CE:ECHR:2017:1219JUD006034216, točka 43).

iranski organi s tem seznanjeni.⁶³ Ta elementa je treba ustrezno upoštevati pri presoji posledic, ki bi jih občutil, če bi se vrnil v izvorno državo. Na drugem mestu je po mojem mnenju potrebna posebna previdnost, ko pristojni organ pri presoji pomena tveganja, da bi bila oseba dejansko žrtev dejanj preganjanja, upošteva možnost, da se lahko prosilec ob vrnitvi v svojo državo odloči za „diskretno izkazovanje svoje vere“. V zvezi s tem opozarjam, da je Sodišče v točki 79 sodbe z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518), pojasnilo, da dejstvo, da bi se zadevna oseba „nevarnosti lahko izognila z odpovedjo nekaterim verskim dejanjem, načeloma ni upoštevno“. Versko prepričanje, identiteto ali način življenja, ki so elementi pojma „veroizpoved“ v smislu člena 1(A) Ženevske konvencije in torej člena 10 Direktive 2011/95, je treba šteti za tako bistvene za človekovo identiteto, da se osebe ne sme prisiliti, da jih skriva, spreminja ali se jim odpove, da bi se izognila preganjanju.⁶⁴

64. Na podlagi vsega navedenega Sodišču predlagam, naj na šesto vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je obstoj preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, temelječega na verskih razlogih, odvisen na eni strani od resnosti poseganja v versko svobodo prosilca za azil in na drugi strani od resnosti dejanj, ki jim je ta prosilec izpostavljen zaradi uresničevanja navedene svobode v svoji izvorni državi. Dejstvo, da so omejitve verske svobode, ki veljajo v izvorni državi prosilca, in predvidene kazni za kršitev prepovedi, povezanih s takimi omejitvami, utemeljene z zahtevo po ohranjanju javnega reda, varnosti, zdravja ali morale v tej državi, ne dovoljuje, da se samodejno izključi obstoj preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95. Okoliščina, da zakonodaja izvorne države prosilca za azil ravnanja, povezana z uresničevanjem verske svobode, kot sta spreobrnitev ali verski proselitizem, kaznuje s kaznimi, ki so nesorazmerne ali diskriminatorne, celo s smrtno kaznijo, zadostuje za ugotovitev obstoja preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, če se izkaže, da se te kazni dejansko uporabljajo in da prosilcu dokazano grozi, da mu bodo naložene, če se bo vrnil v to državo.

III. Predlog

65. Glede na vse navedene ugotovitve Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Administrativen sad Sofia-grad (upravno sodišče v Sofiji, Bolgarija), odgovori:

1. Uredbo (EU) št. 604/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države ali oseba brez državljanstva, je treba razlagati tako, da državi članici, ki vsebinsko obravnava prošnjo za mednarodno zaščito, ki je bila v njej vložena, ni treba predhodno sprejeti formalne odločbe, s katero priznava, da je na podlagi Uredbe št. 604/2013 odgovorna za tako obravnavanje. Vseeno mora ta država članica na podlagi člena 4(1) te uredbe prosilca na način, določen v odstavku 2 tega člena, obvestiti o tem, da bodo njegovo prošnjo obravnavali pristojni organi navedene države članice, in o razlogih, zaradi katerih je ugotovila svojo odgovornost na podlagi te uredbe.
2. V primeru, kot je obravnavani, ko država članica, ki je obravnavala prošnjo za mednarodno zaščito v smislu člena 2(b) Uredbe št. 604/2013, ki je bila v njej vložena, ni sprejela izrecne odločbe glede svoje odgovornosti na podlagi te uredbe za odločanje o navedeni prošnji in ko iz tega sledi, da ta država članica ni uporabila diskrecijske klavzule iz člena 17(1) iste uredbe, nacionalnemu sodišču, pri katerem je bila vložena tožba zoper odločbo o zavrnitvi navedene prošnje, ni treba po uradni dolžnosti preveriti, ali se navedena uredba uporablja za prosilca.

⁶³ Naj opozorim, da je predložitveni sklep v zvezi s tem protisloven. Na eni strani je namreč v predstavitvi dejanskega stanja navedeno, da je B. Fathi trdil, da je bil ob odvzemu prostosti prisiljen priznati svojo spreobrnitev v krščanstvo, iz česar je mogoče sklepati, da so bili iranski organi seznanjeni z njegovo versko usmeritvijo. Na drugi strani predložitveno sodišče v predstavitvi razlogov za postavitev sedmega vprašanja za predhodno odločanje navaja, da je B. Fathi trdil, da iranski organi niso imeli nobenega dokaza ali informacije o njegovi spreobrnitvi in krščanski veroizpovedi.

⁶⁴ Glej v tem smislu sodbo ESČP z dne 23. marca 2016, F. G. proti Švedski (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, točka 52).

3. Člen 10(1)(b) in (2) Direktive 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite in glede vsebine te zaščite je treba razlagati tako, da prosilcu za mednarodno zaščito, ki se v utemeljitev svoje prošnje sklicuje na tveganje preganjanja iz razlogov, povezanih z veroizpovedjo, v podporo svojim trditvam o svojih verskih prepričanjih ni treba predložiti izjav ali dokumentov o vseh elementih pojma „veroizpoved“, kot je opredeljen v členu 10(1)(b) Direktive 2011/95. Zlasti takemu prosilcu ni treba nujno – ker bi bila njegova prošnja sicer zavrnjena – izkazati, da v javnosti izvaja dejanja, ki so povezana z zgoraj navedenimi prepričanji ali jih ta zahtevajo, ali da se vzdržuje izvajanja dejanj, nezdružljivih s temi prepričanji, niti z dokaznimi listinami dokazati resničnosti svojih trditev v zvezi s tem.
4. Obstoje preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, temelječega na verskih razlogih, je odvisen na eni strani od resnosti poseganja v versko svobodo prosilca za azil in na drugi strani od resnosti dejanj, ki jim je ta prosilec izpostavljen zaradi uresničevanja navedene svobode v svoji izvorni državi. Dejstvo, da so omejitve verske svobode, ki veljajo v izvorni državi prosilca, in predvidene kazni za kršitev prepovedi, povezanih s takimi omejitvami, utemeljene z zahtevo po ohranjanju javnega reda, varnosti, zdravja ali morale v tej državi, ne dovoljuje, da se samodejno izključi obstoj preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95. Okoliščina, da zakonodaja izvorne države prosilca za azil ravnanja, povezana z uresničevanjem verske svobode, kot sta spreobrnitev ali verski proselitizem, kaznuje s kaznimi, ki so nesorazmerne ali diskriminatorne, celo s smrtno kaznijo, zadostuje za ugotovitev obstoja preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95, če se izkaže, da se te kazni dejansko uporabljajo in da prosilcu dokazano grozi, da mu bodo naložene, če se bo vrnil v to državo.